

KIRKELIG VIGSELSRETT I LYS AV EKTESKAPSLOVEN AV 2008

Innledning

Endringene i ekteskapsinstitusjonen som følger av den nye ekteskapsloven av 2008, bryter med grunnleggende kristne forestillinger om ekteskap og familieliv. I ulike kristne miljøer har man derfor reist spørsmålet om hvilke konsekvenser lovendringen får for den vigselsrett som er gitt kirkesamfunnene.

I mai 2009 kom rundt tyve privatpersoner med forskjellig kristen bakgrunn sammen i Oslo for å drøfte situasjonen. I Bergen møttes i august representanter for ulike kirkesamfunn til en strategisamling. Ved et møte i Oslo i oktober ble det så nedsatt en arbeidsgruppe for å utrede konsekvensene av en eventuell frasi else av vigselsretten.

Utvalget som har bestått av pastor Jan Bygstad, generalvikar Roald N. Fleместad, professor Bernt T. Oftestad, pastor Reidar Paulsen samt professor Helge J. Thue, legger med dette frem en innstilling med begrunnede anbefalinger.

Innstillingen innledes med en ideologisk kritikk av den nye ekteskapsloven. Deretter skisseres den kristne forståelse av ekteskapet. Som en konsekvens av den saklige motsetning mellom statens ekteskapsideologi og det tradisjonelle syn på ekteskapet utredes dernest juridiske alternativer for en kirkelig vigsel uavhengig av staten. Avslutningsvis oppfordres kirkesamfunn og menigheter til å frasi seg vigselsretten.

Kjønnsnøytralt ekteskap er uforenlig med kristen tro

Med den nye ekteskapsloven som trådte i kraft 1. januar 2009, har mennesker av samme kjønn fått anledning til å inngå ekteskap. Dette har foranlediget endring i bioteknologiloven og barneloven slik at rett til å få barn ved kunstig befruktning utvides til også å omfatte lesbiske parforhold. Videre er fars rettigheter avskaffet i forhold til barn unnfanget ved inseminasjon, samtidig som slike barn er gitt en «medmor» stedet for sin biologiske far. Dermed omformes ekteskapsinstitusjonen til å bli en statlig anerkjennelse av "kjærligheten" (jfr. Ot. prp. nr. 33, 2007-2008) mellom to mennesker, uavhengig av deres kjønn, legning og biologiske forutsetning til å få egne barn.

Ved å avvise at ekteskapet er en sosial ordning bygget på biologiske realiteter knyttet til familien som samfunnets grunncelle, bryter den nye ekteskapsloven med Den

internasjonale konvensjon om sivile og politiske rettigheter av 1996. Konvensjonen som ble gjort til norsk lov i 1999 («Menneskerettsloven» i Lov av 21. mai 1999 nr. 30), legger til grunn at ekteskapet gjelder mann og kvinne, og at familien som den grunnleggende enhet i samfunnet har krav på statens beskyttelse. Også andre menneskerettighetskonvensjoner samt utallige spesial konvensjoner om ekteskap omfatter kun heterofile forhold.

Den bibelske skapertro forstår ekteskapet på en lignende måte. Samlivet mellom mann og kvinne er Guds gode ordning gitt før syndefallet for å sikre slektens opprettholdelse. På denne måte inngår kjønns polariteten som et av de grunnleggende trekk ved menneskelivet. Den fysiske omfavning mellom mann og kvinne tjener Guds formål. Fordi det legemlige er Guds gode gave til mennesket, utelukkes enhver prinsipiell dualisme mellom det åndelige og det materielle i tilværelsen.

Forestillingen om et likekjønnet ekteskap frikopler det seksuelle samkvemmet fra den naturlige ordning. Bortfallet av prokreasjon betyr at kjønnsakten forstås som en slags «ren kjærlighet» uten annen begrunnelse enn det erotiske. Individet søker på denne måten intimitet utenfor rammen av familien. Skulle man i et slikt forhold ønske å få barn, kan dette ikke virkeliggjøres som på naturlig måte. Løsrevet fra kjønns polariteten må barnet konstrueres ved hjelp av medisinsk teknikk.

Siden menneskets biologiske identitet fornektes, fremstår inseminasjonen som det «myndige menneskets» herredømme over naturen, en slags åndens seier over materien. Det legemlige forstås om en skranke mennesket som åndsvesen søker å overvinne i ønsket om å realisere seg selv. Ideologien i den nye ekteskapsloven bryter derved på en avgjørende måte med den bibelske grunntanken at Gud har skapt mennesket som mann og kvinne for at de sammen skal være «ett kjød» (1 Mos 2:24; Mt 19:6).

Bibelsk perspektiv på ekteskapet

At mennesket er skapt som mann og kvinne, er en viktig side ved menneskets gudbilledlighet (1 Mos 1:28). Kjønnsforskjellen er fundamental både for menneskets tilblivelse og selvforståelse, og er derfor ikke tilfeldig, men uttrykk for Guds skapervilje.

Ekteskapet er innstiftet av Gud (1 Mos 2:24), og forstås i samsvar med Den hellige skrift som en offentlig troskapspakt inngått mellom én mann og én kvinne. I denne enhet virkeliggjør Gud sin vilje ved å skape nytt liv i og med barna. Barn er den mest dyrebare gave fra Gud. Familien, forstått som fellesskapet av mor og far og barn, skal ivareta barnets rett til og behov for å kjenne og å få omsorg fra sine biologiske foreldre så langt det er mulig. Likeledes utgjør familien som gudgitt institusjon fundamentet for foreldreretten og –ansvaret. Hvis staten griper inn i foreldremyndigheten, overskrider den sin rett.

Det kristne ekteskapet inngås «i Herren» (1 Kor 7:39). Samlivet mellom de to har sitt forbilde i det gjensidige kjærlighetsforholdet mellom Kristus og kirken (Ef. 5:32). Slik lever ektefellene ut sitt kall i det daglige liv og under Guds løfte (Kol 3:23). Ektemann og hustru skal «elske og ære hverandre» og «hjelp hverandre frem mot det evige liv» for at de sammen skal arve «livet og nåden» (1 Pet 3:7). Den kristne familien er derfor kalt «den lille menighet».

Vigselsretten som problem

Ekteskapsinstitusjonen har både en privat og en offentlig side. I vårt moderne samfunn er ekteskapet som institusjon ivaretatt ved at det inngås i samsvar med bestemmelser i lovgivningen. I Norge har vi dessuten den ordning at vigsler i registrert trossamfunn kan gis rett til å forestå ekteskapsinngåelse på statens vegne.

Lovene som kom i 2008, endret radikalt ekteskapsinstitusjonen og familiens stilling i samfunnet. Det ble gitt: mulighet til å inngå ekteskap mellom personer av samme kjønn, anledning til å få barn ved kunstig befruktning i lesbiske parforhold, og fars rettigheter og plikter er avskaffet i forhold til barn unnfanget ved kunstig befruktning i slike forhold.

Dermed samsvarer norsk lovgivning ikke lenger med naturens orden. Videre er lovens virkninger ikke bare et brudd med kristen tro og virkelighetsforståelse, men også med vår historie og tradisjon.

Kirkelig vigsling på statens vegne er med dette blitt en uholdbar ordning. Kristne trossamfunn kan ikke forvalte en lovgivning som fundamentalt bryter med kristen tro og lære.

Dette nødvendiggjør en ny vurdering av kirkelig vigselførelse og reiser spørsmålet om hvorvidt trossamfunnene fortsatt kan samvirke med og bistå staten ved ekteskapsinngåelse. I denne situasjon blir utfordringen for kirkene finne frem til en kirkelig vigselførelse som er teologisk og juridisk holdbar.

Inngåelse av ekteskap

Kirkesamfunn og menigheter som frasier seg vigselførelsen, må ikke desto mindre sikre ektefellene en juridisk og økonomisk orden. I en rekke land fungerer den religiøse seremoni som et tillegg til den sivilrettslige ekteskapsinngåelse. I lys av en slik todeling synes to modeller å være særlig aktuelle: En løsning ville være at brudeparet først blir gift hos statlig vigselførelse. Etter denne sivilrettslige inngåelse følger så full kirkelig vigselførelse. Denne løsning innebærer at den kirkelige vigselførelse «validerer» det borgerlig inngåtte ekteskap som et kristelig legitimt ekteskap. Brudeparet får på denne måten to vigselførelsesattester, men den kirkelige vil kun ha religiøs og kirkerettslig gyldighet.

En annen mulighet er at brudeparet inngår full kirkelig vigselførelse uten registrering hos sivile myndigheter. Ekteskapet bæres da av kirkesamfunnets forståelse av ektepaktens mening og forpliktelser. På dette grunnlag utsteder kirkesamfunnet vigselførelsesattest. Forut for vielsen må imidlertid brudeparet ha ordnet sitt ekteskaps økonomiske og juridiske sider gjennom sivilrettslige avtaler dem i mellom.

I valget mellom de to modeller vil vi anbefale først nevnte løsning, da et statlig anerkjent heterofilt ekteskap anerkjennes i utlandet i lang større grad enn ikke-statlig registrerte samliv.

Avsluttende anbefalinger

Vi oppfordrer de kristne trossamfunn og menigheter som deler vår forståelse av den nye ekteskaps- og familielevgivningen, til å frasi seg vigselførelsen. Det er en grense for hvor langt trossamfunnene og menigheter kan samvirke med en stat som på grunnleggende måte bryter med almenetiske og kristne normer for ekteskapet.

I stedet for kirkelig vigselførelse har vi i det foregående skissert to alternative modeller for kristen ekteskapsinngåelse. Den anbefalte løsning er at brudeparet først registrerer statlig ekteskap hos byfogden, etterfulgt av en fullgyldig ekteskapsinngåelse i kirken. En annen mulighet er å foreta kirkelig vigselførelse uten borgerlig registrering, dvs. at ekteskapet inngås i

kirken etter at de rettslige og økonomiske sider ved samlivet først er blitt sikret gjennom den relevante lovgivning og privatrettslige avtaler. Begge modeller forutsetter at trossamfunnene utarbeider egne vigselfregistre og –attester.

På lengre sikt bør det arbeides for at myndighetene anerkjenner rettsvirkningene av en kirkelig vigsel uten hjemmel i den nåværende norske ekteskapslov.

Bergen og Oslo, 21. desember 2009

Jan Bygstad (sign.) Roald Flemestad (sign.) Bernt Oftestad (sign.)

Reidar Paulsen (sign.) Helge J. Thue (sign.)